

עטרת שלום

עלון שבועי שיעורי מוסדות קאמנוא בארה"ק, רח' ארזי הבירה 48 ירושלים
בנתיבות ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א
פרשת עקב

בס"ד, עש"ק פרשת עקב
י"ט אב תשע"ז - שנה א' גליון ל"א

זמני הדלקת הנרות ומוצי"ש

הרה"ג מוצי"ש ר"ת	ירושלים	7:02	8:17	8:54
ביתר	7:02	8:17	8:54	
בית שמש	7:01	8:16	8:53	
בני ברק	7:17	8:19	8:51	

נא לטמור על קדושת הגליון

דברי תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

אדה"ר שאכל עין הדעת למה"ד שהיתה מענינים כמבואר בחו"ל (ב"ר י"ה. סנהדרין ע"ז) נחשודר דינים בעולם בחינת שם אלהים. וזה החמא הוא השורש של כל החמאים, ולכן כשהיה בחינת 'זהיה' או יומתקו כל הדינים שבעולם.

ואיך מתקנים את חמא אדה"ר, ביאר ג"כ בעל ההילולא בספרו 'זכרון דברים' במאמר ליום השבת, דברי הגמ' במסכת שבת (קט"ז ע"ב) וז"ל: אמר רב חסדא אמר מר עוקבא, כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו, שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם, מניחין ידיהן על ראשו, ואומרים לו וסר עונך וחמאתך תכופר ע"כ. ומקשה למה דוקא המתפלל בערב"ש. אלא אומר שאינך באבות דרכי נתן (פרק א"מ"ח) שאדה"ר ביום השישי בשעה י"א סרת, ובי"ב נמרד.

וזה ידוע ממרן הארז"ל (שער הכוונות ר"ה ד"א, פ"ע"ה ר"ה פ"ב) דאיסור אכילת עה"ד היה רק ביום השישי, אבל בשבת קודש היה מותר לו לאכול, וא"כ אם היה מקדים ומקבל שבת מפלג המנחה שזה שעה י"א, אז היה מותר לאכול מהעין הדעת ולא היה לו שום חמא.

ולכן מסיים ואדם הנלכב שרוצה לתקן עיותו, מה שעיותה נשמתו בהיותו כולל באדם הראשון, יראה להוסיף עכ"פ שעה ומחצה קודם שקיעת החמה לקבל שבת, וקבלתו יהיה קבלה ויתקן את אשר עיותה נשמתו בהיותה כלולה באדם קדמאה. וזהו שמרמו הגמ' הנ"ל את"ד.

וזהו 'זהיה עקב' שצריך לתקן חמא אדה"ר שהיתה מענינים, ואיך מתקנים אותו 'תשמעון' שצריך לתקן בחינת שמיעה, בחינת און ששמעה על הר סיני (קדושין כ"ב), שכל הפגמים נעשים כי אין אור האון שלימה (עין חיים שער דרוש הנקודות פ"ב), והכוונה בזה כי האדם העושה עבירה בא משום שלא שמע ולא הבין חומר האיסור, אבל אם כן ישמעו היטב אז מתקן וממשיך אור האון ונעשה עולם התיקון, 'את המשפטים האלה' שישמעו היטב מה שהתורה מצווה, 'ושמרתם' קיום מצות לא תעשה, 'ועשיתם' מצות עשה. ואז נתקן ו"ה משם הו"ה ויהיה הבחינה של 'זהיה' לע"ל, ועי"ז יתקן החמא של אדה"ר. וזה שאמרו חז"ל (שיר רבה ד"ט) מזמור שיר ליום השבת לעתיד לבא ליום שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

'אתם' בלי א' בגי' י"פ ד"ם, שממתיק הדרם והדינים ע"י שממשיך האלף בחינת און או הוא בגי' שם מ"ה, היינו שע"י שיתקן בחינת שמיעה ויקיים התרי"ג מצות, ויהיה מתוקן ו"ה משם הו"ה, ואז יהיה בחינת ויה"ה עולם התיקון, בחינת שם מ"ה החדש, בבחינת מה שאמר משה רבינו ע"ה 'ונתנו מה' (שמות טו ז).

וזהו שכתוב 'הנני נתן לו את בריתי שלום' (במדבר כ"ה י"ב) שאות ו' של שלום קמיעה, שהוא"ז נעשה י', וזה שאמר התרגום יונתן ע"ז ואעבדיניה מלאך קיים ויחיי לעלמא למבשרא גאולתא בסוף יומיא. שפינחם שהוא אליהו יבשר לעתיד ע"י שהשלימות הוא שהו' משם הו"ה נעשה לי', ולכן שמו של אליהו הוא אליה בלי הוא", שאות ו' הוא בתורת ניקוד, בגי' ג"פ י"ה בגי' שם מ"ה החדש.

וזהו שכתוב (מלאכי ג' כ"ד) 'השיב לב אבות על בנים' שאבות' הוא בחינת י"ה ו'בנים' הוא בחינת ו"ה, היינו שלעתיד יהיה היהוד בן י"ה לו"ה, ואז יהיה 'ולב בנים על אבותם' שהבנים יהיו כדרגה ובאותה בחינה של אבותם בחינת י"ה.

הקב"ה יעזור שנושע בזכות בעל ההילולא, שנוכח לוהיה עקב תשמעון עקבתא דמשיחא כמ"ש ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים (זכריה י"ד), שכל התיקון הוא להמתיק בחינת עקב הדינים, ונוכח לגאולה שלמה כב"א.

(נאמרו בכ"א אב תשס"ט לפ"ק)

וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרַתֶּם וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר הוֹי"ה אֶלְהִיךָ לִךְ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁפַע לְאַבְתָּיִךְ (ז יב).

אפשר להסביר הפסוק הזה, לכבוד יומא ההילולא של אא"ז הגה"ק רבי אלכסנדר סענדר מקאמנוא זצוק"ל.

איתא במדרש (ב"ר מב ג) אין 'זהיה' אלא לשון שמתה. וביאר בזה בספר תפלה למשה (פרשת לך לך) מדר"ז הרה"ק רבי משה מסאמבור זלה"ה, בשם הגה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זלה"ה, וז"ל: שכשהאב ואם לוקחים הבנים על כתפיהם, אז הוא השמחה גדולה עכ"ל.

והכוונה בזה שאו"א הם בחינת י"ה והבנים הם בחינת ו"ה, וכשאב ואם לוקחים הבנים על כתפיהם, היינו שו"ה משם הו"ה נעשה י"ה כמו או"א, כדאיתא ממרן האר"י הקדוש בלקוטי תורה (זכריה), שלע"ל יהיה שם הו"ה בשם יה"ה. ולכן יהיה השמחה הגדולה, כי אז יהיה התיקון השלם, וכמ"ש (תהלים קכו ב) או ימלא שחוק פיניו.

ובספרו הקדוש של בעל ההילולא 'זכרון דברים' (דרוש לפרשת ויחי), מבאר ג"כ את הענין הנ"ל וז"ל: וכמו כן הנבראים כשרוצים להשיג דעת הבורא, צריכים לצמצם כל חיותם עד אשר יגיע לנקודה אחת קטנה, וכפי גודל הקטנה שמקטין האדם ומצמצם מהותו, ככה תרבה בו דעת והשגת אין סוף ב"ה וב"ש, כי לגודל השגה בדעת אין סוף ב"ה, ככה יקמינו עצמם המקבלים משם שפעם, [כמו שרואים אצל משה רבינו, שהשיג הנבואה באספקלריא המאירה, והשיג את גדלות הבורא ב"ה עד כמה שיכול ילוד אשה להשיג, ולכן הבין שהוא צריך להיות עניו מכל אדם, בשפלות עד אין תכלית].

לזה לעתיד שיהיה הגאולה שלימה, גם ו"א יהיה בבחינת יו"ד, כי יתרבה הדעת כגודע מדברי מורינו (לקוטי תורה זכריה) עה"פ 'ביום ההוא יהיה הו"ה אחד' (שם יד ט) שלעתיד יהיה אמותת שמו יתברך יה"ה, כי מחמת שהזיווג דו"א ונוקביה יהיה תמיד, ונודע דהזיווג הוא הכל בסוד הדעת, ולעתיד יתרחב הדעת כמ"ש 'מלאה הארץ דעה את הו"ה' (ישעיה י"א ט), ויהיה זיווג דו"א ונוקביה תמיד, ועי"ז מה שמורה עכשיו ו' על ז"א, שמהם יונקים הקליפות מצד הגדולה, [כמו שכתבו הספרים הקדושים (הרמ"ע מפאנו, עבודת ישראל בא) ששורש הפגם של שבירת הכלים הוא 'אני אמלוך' שע"י הגאווה דוחק רגלי השכינה (ברכות מ"ג)].

יהיה לעתיד בבחינת יו"ד ג"כ היינו הקטנה, על דרך מאן דאיהו זעיר הוא רב (זה"ק ח"א קכ"ב), והיינו הזעיר שיהיה בבחינת יו"ד, יהיה רב היותר השגה ובבחינת מוחין עכ"ל.

והביאור בזה ש"ה הוא שם בפני עצמו, וזה מראה על שלימות, משא"כ ו"ה אין לו שלימות לעצמו רק כשהוא מחובר ל"ה או יש לו שלימות, וזה מה שפרש"י עה"פ 'כי די על כס יה מלחמה להו"ה בעמלק מדר דר' (שמות ז' טז), שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו. ועמלק מרמו ליצה"ר שמכשיל בני אדם לעבור על התרי"ג מצות, ועי"ז נפגם הו' שהוא מצוות עשה, וה' הוא מצוות לא תעשה, אבל לעתיד כתוב בלע המות לצנח (ישעיה כ"ה ח), יתבטל היצה"ר, ולכן לא יהיה עוד פגם בו"ה כמו י"ה, ולכן יהיה אז ו"ה ל"ה.

ועל דרך זה יש לפרש הפסוק שהתחלנו 'זהיה' מרמו על לעתיד לבוא שיהיה הבחינה של ויה"ה, שו"ה יהיה לפני י"ה לרמו שו"ה יהיה בחינת י"ה לעתיד, וזה יהיה ע"י שיומתק בחינת 'עקב' שהוא בעקבות משיחא חצפא יסגא (סוטה פ"ט מ"ו) בחינת דינים, ועוד איתא ממרן הארז"ל (ע"ה שער לאה ורחל פ"ד, לקו"ה תולדות) שעק"ב בגי' ענב"ם, ובגי' ב' פעמים שם אלה"ם ע"ש. היינו שע"י חמא

דברי תורה מרבתינו ז"ע

כָּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל הָעַמִּים לֹא יִהְיֶה כָּךְ עֵקֶר וְעֵקֶרָה וּבְכֹהֲמֶתָךְ (ז יב).
אפשר לומר ולרמוז קצת כדי להבין את הפסוק הקדוש הזה, וזה החלי בעורת השם יתברך בזכות אבותי הקדושים. איתא במדרש רבה (רבי ג ד) עה"פ 'שמר ה' אלהיך לך' (ו יב) מהו 'שמר'. אמר רבי שמואל בר נחמן כל מה שישאל אוכלים בעולם הזה, מכח הברכות שברכם בלעם הרשע, אבל ברכות שברכו אותן האבות, משומרין הן לעתיד לבא שנאמר ושמר ה' אלהיך וגו'. וכן איתא ג"כ במסכת מגילה (פו ע"א), לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך, שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקימה בהן, ואלו הן דוד ודניאל, הוד דברכה

ארוגה, דניאל דברכה דריוש. נמצא מזה שברכות אפשר לחול על ישראל אפילו שעכ"ם מברכים אותם. אבל הקללות שלהם יכולים הישראלים לפעול שלא יהיו עליהם. וזה מרמז הפסוק הקדוש 'כרוך תהיה' שאנחנו בני ישראל יכולים להתברך אף מכל מי שיברך אתכם אפילו 'מכל העמים' שמברכים אתכם. אבל הקללות שלהם אינן התורה 'לא יהיה בך עקר' היינו ע"י 'בך' כ"ב אותיות התורה שהישראלים לומדים אותם ומקיים אותם, ע"י 'לא יהיה בך עקר' אתון קר"ע היינו שום קללות רח"ל, וגם לא 'ובכהמתך' אף בהם לא יהיה להם כוח לחול הקללה שלהם, והכול ע"י 'בך' הכ"ב אותיות התורה שאתם מקיימים אותן. (מעשה שלום' מרבינו שלום מקאמרנא)

הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַיְיִה אֱלֹהֶיךָ לְבַלְתִּי שְׁמֵר מִצְוֹתַי וּמִשְׁפָּטַי וְחֻקֹּתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם (ח יא).

'שמר' חסר וא"ו בכל קריא. ואמר מורי הקדוש הרב מו"ה יעקב יצחק מלובלין על פי מה שאמר מרן הקדוש הריב"ש מוב, עה"פ (תהלים לב) 'אשרי אדם' כשרגע 'לא יחשוב' את שם 'הויה' ואהבתו וגדולתו, 'לו' הוא 'עון' גדול בעיניו. אבל כאמת בעת עיונו בתורה, ועסקו במידות מצוה אי אפשר זה כל כך, לזה אמר 'השמר לך פן תשכח את הויה' אלהיך, 'לבלתי' חוץ משמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו מצורך שמירות מצוה וחקים אז אינו עון.

(היכל הברכה' מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

וְהָיָה אִם שָׁכַחְתָּ אֶת הַיְיִה אֱלֹהֶיךָ וְגו' (ח יט).

'שכח' חסר וא"ו, כי אין בשכחה וא"ו. ואמר מרן הקדוש הריב"ש מוב, 'ואנכי הסתיר אסתיר' (לקמן לא יח) שאסתיר גם את הסתרה, כי כשידע אדם באמונה שלימה שאלופו של עולם שם אתו עמו בהסתרה, אין זה הסתרה, אבל 'אסתיר' גם את הסתרה, אעפ"כ 'אנכי' שם אתו עמו בכל צרתם. וזהו 'והיה אם שכח תשכח' כי כשארם שכח את הש", וידע ומרגיש ומצטער על זה, אין זה שכחה כל כך, אבל 'שכח' שתהיה לגמרי שכח אף את ה'תשכח', אעפ"כ תדע 'את ה' אלהיך' שאין שום מציאות בלתי הש", אף שאתה בקמנות וכצער וכיסורים ובחשכות ובהסתרה לגמרי, אעפ"כ תדע 'את ה' אלהיך', וזהו 'והיה' לקבלוגהי בשמחה (ב"ד מב ג).

(היכל הברכה' מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מַה הַיְיִה אֱלֹהֶיךָ שְׂאֵל מַעֲמֶךָ בִּי אִם לִירְאָה אֶת הַיְיִה אֱלֹהֶיךָ (י יב).

איתא בלקוטי תורה (ישעיה) עה"פ בחרו בה' עדי עד וז"ל: כשמכוון האדם בו"א לבד מפיק, כי שם נמצא א"א א"א מתלבשים זה תוך זה תוך ו"א ע"כ. וזאת בכל תפלות השנה יכול לכוון ולשאל שאלתו ובקשתו מבחינת ז"א שבו שם מ"ה, כזה יו"ד ה"א וא"ו ה"א כנדע. נמצא שזהו אמר הפסוק 'מה' שהוא שם מ"ה ז"א קדישין. 'שואל מעמך' שרשאי אתה לכוון לשם זה ולשאל בקשתך. וזהו 'שואל מעמך' שתתחזק בעבודת הבורא ב"ה ותכוון כל שאלתך לשם, ובראי אתה נענה בתפלתך. וזאת לא אמרתי אלא 'כי אם ליראה את ה' אלהיך'

היינו בני ישראל הקדושים שהם יראי השי"ת.

(בן ביתי' מרבינו אליעזר צבי מקאמרנא)

אֶת הַיְיִה אֱלֹהֶיךָ תִירָא אֶתוֹ תַעֲבֹד וְבוֹ תִדְבֹק (י כא).

דרשו חז"ל (כתובות קיא): 'וכו תדבק' כלומר להדבק בתלמידי חכמים, לעשות עמהם פרקמטיא ולהשיא בתו לת"ח. והרמב"ם מנאה במנין תרי"ג, וכן כל מוני המצוות מנאו זה למצוה ממנין המצוות. והנה באמת דבר אלהינו יקום לעולם (ישעיה מ ה) ואין לבקש מעם לשום מצוה, אבל עכ"ז רשות נתונה כפי בית האדם, שהתורה יחדה לנו המצוה זו לבטחון נפשותינו לאור באור החיים, והנה

מקובלים אנחנו מפי רבותינו הקדושים חכמי אמת לאמתו, שמתחייבים אנחנו ב' פעמים למסור נפשותינו על אהבת השם. פעם אחת, בקריאת שמע לצורך תוספת קדושה כמלאכי מעלה. ופעם ב', בנפילת אפים שאנחנו מפילים עצמנו לאתר דמותא ממש, בכדי להעלות משם נשמות הנדרים, ולפעמים צדיקים לגודל אהבת השם מפילים עצמם עד מקום אבדן, להעלות בכח מסירות נפשם נשמות האבודים, הגם שממש לסכנה יחשב, כמבואר הכל מפה קדוש של רבינו האר"י (פע"ח שער נפילת אפים פ"ד), מכל מקום לאהבת השם בסוד 'תביאמו ותממנו' (שמות פו ו) עושים הכל. ולזה קבע הקב"ה שחפץ חסד הוא, למצוה ממנין המצוות לאהוב ולהדבק בתלמידי חכמים, בכדי שיהיה נפשותינו בטוח לחזור למקור אשר הוצבה משם, כי הם במסירות נפשם בסוד נפילת אפים, וכן בכל מצוה שצדיק עושה כוונתו גם כן לצוות כל המדרגות התחתונות נשמות הנפולים לאל אחד.

(זכרון דברים' מרבינו אלכסנדר סעגנר מקאמרנא)

אֶת הַיְיִה אֱלֹהֶיךָ תִירָא אֶתוֹ תַעֲבֹד וְבוֹ תִדְבֹק (י כא).

משורשי המצוה, נודע מדברי הוהר מגודל מעלת תומכי התורה, שבדאי איש עשיר שאין בו תורה ולא תומך התורה, אין לו תקומה בתחיות המתים

ולא בעולם הבא, ואין יוצא במה ששולח לו פעם אחת בשנה, אלא כל אחר צריך להחזיק תלמיד חכם, ויאכיל אותו בכבוד, ויתן לו כל צרכי בני ביתו בריח ובפנים יפות כשיששכר וחולן, ואו יהיה עמו ולחלקו, וכן אף עם הארץ עני צריך לדבק עצמו לתלמיד חכם לשמשו ולאהבה אותו ובוה יעלה אותו לעולם ועד, וכן התלמיד חכם מרבך עצמו באל עליון על די מצות שעושה בהארה גדולה ובשמחה, ובלמוד התורה באור נפלא, ומשפיע לשכינה שארה כסותה וענתה (שמות כא י) רוחניות דביקות, ובוה נדבקין זה בזה זה בזה עד אור אין סוף, שנעשה הכל יחד ואחדות אחד.

(אוצר החיים' מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וְקִשְׂרֶתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיָה לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם (יא יח).

פירש"י ז"ל בשם הספרי וזה לשונו: אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצות, הניחו תפילין, עשו מוזהות, כדי שלא יהיו לכם להדשים כשתחזור, וכן הוא אומר (ירמיה לא ב) הציבי לך ציונים. לכאורה צריכים להבין מפני מה דוקא נקט להניח תפילין ולעשות מוזהות, שעל ידי השני מצות האלו תחזור לארץ. ולדעתנו נראה בדרך נפלא בס"ד, והנה על פי חשבון הרמב"ם ז"ל סידר אא"ו הגה"ק מהר"א מקאמרנא ז"ע בספרו הקדוש 'אוצר החיים' הכת"ר מצות בתר"ך אתון של עשרת הדברות, נמצא שמצות תפילין של יד חקוקה בלוחות באות א' של ארץ, ותפילין של ראש באות ר' של ארץ, ומצות מוזה חקוקה באות ק' של ארץ. וזה שפיר אמר הספרי דוקא הגימ'ל מצות הנ"ל אשר הם חקוקים בלוחות באתון אר"ץ, ולכן דוקא על ידי מצות הללו יחזרו לארץ.

(צרי חיים' מרבינו חיים יעקב מקאמרנא)

שולחן הטהור

לקט הלכות מספר 'שולחן הטהור' וזר זהב'
לרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע

פסקי דינים שהביא רבינו מאביו רבינו אלכסנדר סענדר מקאמרנא זללה"ה

דין הפסיק בתפילין

בכל פעם שמניח תפילין אפילו היזום אדעתא להניחם תיכף צריך לברך, ולא יברך אלא ברכת להניח תפילין אבל אם הפסיק הרבה או הלך לבית הכסא, מברך להניח ועל מצות. כך הוא עיקר הלכה אם סילק תפילין אדעתא להניחם מיד חוזר ומברך, כפסק מרן הב"י (בש"ע סעי' יב), וכפשוטו הגמרא (סוכה מו.), וכפסק כל הגאונים ראשונים ואחרונים וכמו שהכריע מרן הב"י, כי כך הוא הלכה ברורה, אבל לא יברך אלא אחת כפסק הב"י, אבל אם הפסיק הרבה שגם רמ"א מודה שיברך, יברך שתיים, וכך נהג מורי אבי הגאון מוהר"ר אלכסנדר וכן נהגו הרבה גדולי ישראל וגאוני ארץ שבזמנינו, וכן נהג הגר"א מוילנא (מעשה רב סימן כג):

(סימן כה ס"ט וז"ז סק"ו)

שני זוגי תפילין

בענין הנחת תפילין שמן הראוי מכמה טעמים להניח שני זוגי תפילין ביחד כדעת הרא"ש (מובא בטור), וכן נהגו הרבה צדיקים קדושים וכן נהג מורי אבי וצוה עלי קודם פטירתו שאנהוג כך, ואי אפשר אלא שיניח אלו על אלו ואין כאן חציצה דשם אחד להם, תפילין, ומין במינו אינו חוצץ, וכו'. (סימן לד ז"ז סק"א)

אמירת הפרשיות עם התפילין

איתא בספרי (פרשת ואתחנן פיסקא לד ע"פ ושנתם), שמע והיה אם שמע בשינון ואין קדש והיה כי יביאך בשינון, ואין צורך לאומרם כלל, וכך נהגו כל הצדיקים ומורי אבי ומורי דודי רבינו צבי מזידיטשוב ז"ל:

(סימן לח ס"ט)

דין נמלך בסעודה

המנהג שאין מברכין אלא פעם אחת ודעתו לפטור הכל, ואין בינינו דין נמלך כלל, אבל אם שהה בתוך הסעודה שיעור שעה גדולה ולא שתי יין מברך עוד הפעם אחר שעה, כי שיעור עיכול יין ופירות אינו אלא שעה, כך פסק אבי מורי הגאון רבינו אלכסנדר, ואין המנהג כן, ואני שומע ברכה מפי אחר ויכוין לפטור אותי:

(סימן קעד ס"ה)

איזה תבשילים פוטר פת בסעודה

כללו של דבר: כל מיני גרענטין ותבשילים שבאו ליקר הסעודה ואין דרך לאכלם בלא סעודה, אפילו הנהוג בזמן הזה לעשות מיני דייסא שקורין מעלה שפיזי וטארטין וכיוצא, כיון שנהגו לעשות זה ליקר הסעודה, הכל נפטר בלחם רב. אפילו יהיה אלף גרענטין הכל פת פוטר, ונקראין פרפראות הפת. וכל המברך עליהם הוא ברכה לבטלה. אבל מיני פרפראות שדרך לאכלן גם באמצע היום בלא סעודה, כגון מיני פירות הנקראין איין גימאכטץ או גידעמפטע במיני בשמים או אויס גיזאטינע פירות או ארביס או צוקער ווארק, שכל זה אין דרך לאכלן בסעודה, מברך על כל אחד ברכתו הראויה בפה"א או בפה"ע או שהכל, ומי שאינו מברך בור ועם הארץ הוא. וכן כל מיני כסנין הברורין פלאדן פריטליך עם צוקער, הכל מברך עליו ברכת בורא מיני מזונות וכיוצא, ואם באים ללפת בהם הפת ואוכל עמהם הפת פוטר, וכן כשבים למזון ולשובע פת פוטר אותם, אבל [אם] אינם באים ללפת הפת מברך עליהם ברכה הראויה להם בפה"א בפה"ע שהכל במ"מ. ומיני גידעמפט הבאין לבשר ואוכל עמהן פת אינו מברך, כי כל זה מתקוני הסעודה, ואינו מברך עליהן אפילו כשאוכל מעט בלא בשר ופת, אבל כשאוכל אותם סתם באמצע הסעודה מברך עליהם. וכל זה מיוסד מפי גאוני הארץ, וכך נהג אבי הגאון בשם הגאון הקדוש מוהר"ש מניקלשבורג: [ע"ע מש"כ רבינו במעשה אורג ברכות פ"ו מ"ה, וסיים שם וז"ל: וכן פסק אבי הגאון משם רבי הקדוש מלובלין שקבל מפי רבן של כל ישראל מוהר"ר שמואל שמעלקא מניקלשבורג].

(סימן קעו ז"ז סק"א)

קטן בברכת הזימון

קטן שידוע למי מברכין, בזמן הזה שכל אחד מברך לעצמו, יכול קטן לזמן להוציא את הרבים ידי זימון ובפרט כשיש עשרה בלא הוא, וכן עשה אבי מורי הגאון מעשה שילד קטן הייתי בחייו ונתן לי כוס לברך להוציא את הרבים: [במעשה אורג ברכות פ"ז מ"ב, כתב רבינו שהאי עובדא היה בעת היותו בן עשר שנים].

(סימן קצט ס"ג)

מעשה אבות

הקדמת רבינו מהרי"א מקאמרנא זי"ע

לספר 'זכרון דברים' מאביו רבינו אלכסנדר סענדר מקאמרנא זי"ע

הנה אספרה לאחי קצות דרכי אבי ז"ל ה"ה הרב הגאון אמיתי
הקדוש והטהור כ"ש רבינו אלכסנדר זצ"ל.

אמר לי בפיו הקדוש, כי בהיותו בר שבע, היה שגור על פיו תלת כבי קמא מציעא בתרא עם כל השיטות, עד הש"ע ומפרשיו. כי כך היה דרך לימודו, כפי אשר ראתה עיני ולא זור, ללמוד רוב היום במלית ותפילין, שיטות הגמרא על סדר הש"ס, ואח"כ הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בספר הי"ד עם כל נושאי כליו, ואח"כ המור והרב ב"י והש"ע עם נושאי כליו, והיה מברך בפיו והוגה בתורה, זה שיטת רבינו שלמה, וזה שיטת רבינו יעקב תם, וזה שיטת רבינו יצחק אלפסי, וזה שיטת רבינו משה בן מימון, וזה שיטת רבינו אברהם בן דוד, וזה שיטת רבינו יעקב בעל המורים, והרב"י והרמ"א עד מ"ז וש"ך, והיה חוזר כמה פעמים, עד שבירר הלכה כסולת, לקטת השכינה תורה לשמה. ואמר לי שברוך הנ"ל למד וחזר שבעה פעמים כל הש"ס עם כל השיטות.

ומימיו לא אמר ראשי תיבות, אלא אמר בפה מלא, רבינו שלמה, רבינו משה בר מיימון, וכיוצא, עד שנתדבק נפש בנפש ביהודים עם שורש נשמותיהם לעשות יחוד הקדוש. והיה פניו מאירות מאור התורה כאור השמש, כמבואר במדרש הנעלם (כוהר חרש בראשית), רבי יוחנן כד היה לעי באורייתא, הוה אנפיו והירין כוהרא דשמשא, פגע ביה רבי אסי, אמר לי חמא אנפך והירין כוהרא דשמשא, אמר ליה שמעתתא דנהרין לי. כל זה היה לאבי ממה שמעם מאור התורה לקטת השכינה, בבירור הלכה ושיטת כל אחד כסולת, והיה פום ממלל רברבין (הניאל זה) בהבל הקדוש, בחיות אלהות, באור ומתיקות התורה, עד שהיה נשכח ארבעה וחמשה ימים מלמעום מעם אוכל ומשקה.

ופעם אחת אמרה אמי לתלמודי, שלמר כל חכמתו ממנו, הוא ניהו הרב הגאון איש אלהים קדוש בוצינא קדישא מוה"ר רבי יודא צבי אב"ד דק"ק ראדויל, יודא בני! הרי דורך ורובך לא אכל ולא מעם שום דבר, מיום שבת קדוש עד היום יום חמישי, והלך אליו ואמר לו, והשיב לו בני חבובי, האמין לי שמרוב תשוקת התורה איננו מרגיש כלל וכלל, בודאי אילו היה לי שום הרגש חסרון אוכל ורעבון, לא הייתי עמוך ברעב, שהוא גורם ביטול תורה וחלישות. וכמה פעמים ראיתי זה כשהיה עוסק בשיטה עמוקה במקוואות וכיוצא, היה שלשה ימים ושלשה לילות שלא מעם, ופניו היה מאירין. וכל ימיו היה בדוחק פרנסה ולא הרגיש, ופעם אחת היה כל כך דוחק עד שאני שהייתי קמץ לא היה לי מעט פת למעום קרוב לשני ימים וביום השני למד עמי לפקח צערי שלש מדות בנערה (כתובת דף מר). ואח"כ למד עמי בדרך פנימי על פי מרן דרך האר"י, ונחלשתי מאד, ובררך גם הזדמן לי פת לחם לאכול, ובני ביתו היו עמופים ברעב, ונכנס לחדרם ואמר להם: בנותי קינערה לך עם איז נישט איבער זיבציג יאהר. ואת פניו ראיתי שהיה הולך אנה ואנה חוזר על שיטת הש"ס. ופניו מאירין באור עליון.

והיה מלא חסידות, וענה יתירה שפל בעיניו ונבזה, ויראה ואהבה בתפלה בוער כאש, וכל מידות טובות היה בו, מימי לא ראיתי אצלו שום כעס, והיה שפל וסבלן לסבול חרופין ושוחק בלב טהור. וראיתי בו מדרגות רמות ורוח הקדוש.

וביום נסעו מאצלי למדינות אונגריין, קמן הייתי, ואני והוא ידענו שיסתלק שם לעולמו, ובכיתי שבעה ימים ולילות כמעין, ורעג שנפרד ממני לדרכו היה לי מעם כפרידות נשמה מן הגוף, וקודם שנסע צוה קודם נסיעתו לדרכו, היאך שאתנהג כל ימי בתורה נגלה ונסתר, כי כשהייתי כבר שית בערה בי אש קדוש לחכמות הוזהר ומרן האר"י, ולמדתי בהסתר, וכל דבר הקשה הבאתי אצלו, ולמד עמי ומסר לי כל הכללים לזה החכמה, וצוה עלי כמה הנהגות.

ובתוך הדברים מסר לי ספרי בכתב יד, ואמר לי תראה להדפיס ספרי זה, וקראת שמו 'זכרון דברים', ותמהתי על זה השם, וכושתי ויראתי לשאול לו על זה, וחיבור זה היה חיבור נורא וגדול, וכשעלה לשמים במדינות אונגריין בעיר איהעל, וכעת אצלו מונה הקדוש גאון אמת רבינו משה תמר אב"ד דשם [בעל 'שמח משה'], וקמן הייתי, והספר הזה היה מונה אצל גיסי מוריני אשר ז"ל, ולא השגיח עליו וננב ממנו הרבה דרשות ודרושים נפלאים, ולא נשאר אלא זכרון דברים, ואמרת יפה צוה עלי אבי הקדוש. ואני אמרתי מה אתן זה ולפני שרי התורה והעבודה, שהרי לא נשאר אלא זכר בעלמא.

וכל ימיו היו ארבעים ושמונה, ונפטר בשנת 'רב שלום' [תקע"ח], אחד ועשרים באב, יום ראשון, בעת סעודה שלישית של ליל מוצאי שבת. ואמר לי מורי הקדוש דודי רבינו צבי מוידישוב שאמר לו רבינו מהורי"ל מלובלין בחלום שהרב מקאמרנא מוה"ר רבי אלכסנדר נפרט כמו עשרה הרוגי מלכות, ביחוד נפלא ובמסירות נפש. ועוד אמר לי מורי דודי רבינו הקדוש שרבינו מהורי"ל מלובלין, אמר על אבך שהוא מן ל"ו צדיקים.

הגה"ק רבינו אלכסנדר סענדר מקאמרנא ב"ר יצחק אייזיק זיע"א זכרון דברים כ"א אב תקע"ח

תולדותיו

רבינו נולד בשנת תקל"ל לאביו הרה"ק רבי יצחק אייזיק בן הרה"ק רבי צבי זצ"ל מכפר סאפרין, ונקרא שמו בישראל אלכסנדר סענדר ע"ש אבי זקינו הרה"ק רבי אלכסנדר סענדר מסטעבניק זצ"ל תלמיד חבר של הרה"ק בעל המגיד משנה על משנת חסידים בן הרה"ק רבי צבי חתן הרה"ק בעל התוספת יו"ט זצ"ל, רבינו היה בנו השלישי מחמשה האחים הקדושים הנקראים בשם ב.מ.ס.ל.ה, ה"ה: הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב והרה"ק רבי משה מסאמבור והרה"ק רבי ליפא מסאמבור הרה"ק רבי בעריש מזידיטשוב. בוצין בוצין מקטפיה ידע גודל עינו ובקיאותו והתמדתו בתורה, ובגיל שבע היה כבר שגור על פיו תלת בבי קמא מציעא ובתרא עם כל השיטות עד השלחן ערוך ומפרשיו, והיה כבר קם בחצות לילה לקוץ על השכינתא בגלותא עוד בקטנותו. רבינו היה חתנו של הרה"ק רבי יעקב משה חתן רבינו הרה"ק רבי יעקב קאפיל מליקווע זצ"ל.

רבותיו

רבינו הסתופף בצל רבותיו הקדושים מאורי החסידות, והיה מתלמידי הרה"ק רבי זאב מז'אבריי זצ"ל בנו של הרה"ק המגיד מזלוטשוב זי"ע, ואח"כ הסתופף בצל רבו המובהק ש"ב הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, והיה מגדולי ומבחריו תלמידיו, ומסופר שלאחר פטירת רבינו החוזה מלובלין הסכימו תלמידי רבינו החוזה מלובלין זי"ע להתאסף יחד כדי לבחור להם איש על העדה אשר ימשיך את שלשלת הקודש של מרן אור שבעת הימים הבעשי"ט זי"ע, ורבינו שהיה אז חולה ולא היה באפשרותו לצאת מביטו החליטו לכבודו של רבינו שיבואו כל תלמידי החוזה להתאסף בעירו קאמרנא ובבית מדרשו של רבינו, כמו"כ היה נוסע אל גאוני הדור כהגאון רבי יצחק חריף זצ"ל אב"ד סאמבור.

רבנותו

רבינו היה רב ואב"ד דעיר זידיטשוב, ולאח"כ היה רב ואב"ד בעיר זורבאנו, ולאח"כ נתקבל לכהן פאר רב ואב"ד בעיר ואם בישראל בעיר הקודש קאמרנא, אשר על כסאו ישבו רבותיו הקדושים שלשלת הקודש מעתיקי השמועה עד ימינו עתה, ולאורם ניסע ונלך עד ביאת ינון, בכל מקום שרבינו קבע איתן מושבו הקים ישיבה עמו והרביץ תורה לאלפים לעדרי הצאן, ומכל הגלילות שלחו אליו ספיקותיהם בהלכה, וכמו"כ בכל מקום שרבינו כיהן ברבנות לא חת מפני איש, וכידוע שהעביר השוחטים אשר לא סרו למרותו ולהנהגותיו שקבע בכל עיר ועיר.

גדלות רבינו

רבינו מוהר"י מלובלין אמר עליו שהוא מן ל"ו הצדיקים, וכה כותב בנו רבינו המהר"א בהמשך להקדמתו הנ"ל זי"ל: והיה מלא חסידות וענוה יתירה שפל בעיניו ונבזה ויראה ואהבה בתפילה בוער כאש, וכל מדות טובות היה בו, מימי לא ראינו אצלו שום כעס והיה שפל וסבלן ליסבול חירופין ושותק בלב טהור. וכה כותב נכדו רבינו

המהר"א מקאמרנא זי"ע בספרו בן ביתי על תהילים וז"ל: שאמר אדמו"ר דודי רבינו צבי מזידיטשוב לאדמו"ר זל"ה, אחי רבי אלכסנדר שהוא אביך כשהוא עושה איזה מצוה אפילו רגלים שלו מרגישין חיות רוחני מהמצוה.

גדולת וקדושת רבינו

אבי הגאון הקדוש רבי אלכסנדר נשמתו עדין, היה נשמתו משרוש הרמב"ם ז"ל, וגם היה קרוב לשרוש הרא"ה והרשב"א, והיה צדיק וחסיד וקדוש. ולבו היה אש שורף לתורה ועבודה במסירות נפש. ונפטר בייחוד של מסירת נפש של רבי עקיבא מעשרה הרוגי מלכות. ועמוד אש נראה על קברו, ערב שבת אחר חצות עד לב השמים. ובשעה שגופו היה מונח על המטה אמר לו הצדיק הרב מאוהל [בעל ישמח משה] שיתפלל על איזה גזירה לבטלה. ונדעזע שני פעמים כמו בחיים, שכך היה דרכו באימה ופחד, והיה תלמיד מרן אלקי רבינו יעקב יצחק מלובלין זי"ע.

מגילת סתרים

חיבורו 'זכרון דברים' ב' חלקים

רבינו כתב חיבור גדול מאוד, וכנראה מתוך מה שהשאיר אחריו עשה חיבור על הרמב"ם ועל דרשות דקראי ועל מסכת אבות, ותשובות ששלח לרבים השואלים דבר ה' זו הלכה, וכלשון בנו בהקדמתו זי"ל: וחיבור זה היה חיבור נורא וגדול. אמנם לא זכינו לאורו הגדול והמלא, כמ"ש בנו בהקדמתו שאביו נתן לו תכריך הכתבים לפני הסתלקותו, וצויה לו שיקרא הספר בשם 'זכרון דברים' ותמה רבינו על שביקש לקראו בשם זה, ואח"כ כאשר היה הכתבי קודש אצל חתן רבינו רבי אשר זצ"ל, ושם נאבד ונגב רוב הכתבים, אז הבין למה קראו בשם 'זכרון דברים' שהוא זכרון מאלפי הכתבים שהשאיר מרן רבינו וחבל על דאבדין. וממה שנשאר ממנו רואים את גודל בקיאותו הנפלא בש"ס וראשונים ובפוסקים שהוא מלא בעמקות ובסברות ישרות עד הלכה למעשה, וכלשון בנו בנתיב מצותיך זי"ל: ומימי לא השיים פניו ועינו, על איזהו דקדוקי עניות, ולא השיים עינו לחדש פשטים ופולפולים, אלא לשבוע נפש מסולת דאורייתא, הלכה נקיה וברורה, ומרוב בקיאותו ממילא נתחדש לו ענינים נפלאים ונוראים, בשיטות עמוקות הפלא ופלא. וע"ע מה שכתב בנו בהקדמתו את דרך לימודו מובא לשונו במדור 'מעשה אבות' ע"ש, וכוחו הגדול בדרשות דקראי, וכמו"כ הביא הרבה אמרות טהרות ששמע מפה קדשו מרבו מוהר"י מלובלין זי"ע, ועוד הביא את מנהג ההקפות

בס"ד

הגנו מתכבדים להזמין את כל קהל קודש, מתפללי ולומדי בית מדרשינו, לרגל יומא דהילולא דרבינו הגאון הקדוש

מרן רבי אלכסנדר סענדר מקאמרנא זצוק"ל

בעמ"ס 'זכרון דברים' ב"ח

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א יערוך את שולחנו הטחור

ביום ראשון פרשת ראה כ"א מנחם אב

בשעה 1:30 בעזרהים

בחיכל בית מדרשינו

וזכות רבינו הקדוש ימליץ טוב בעדינו אכי"ר

הגבאים

הסתלקותו

כ"י"ב שנה לפני הסתלקותו ורבינו עוד לא זכה להיפקד בבן זכר, נכנס רבינו לפני ולפנים אל רבו המובהק החוזה מלובלין זי"ע, לבקש ממנו שיפקד בבן זכר, והבטיח לו רבינו שעתיד לילד לו בן זכר שיאיר את העולם, אבל לא יזכה להיות עמו ביחד שהאי עלמא, ולפני שיגיע לעול תורה ומצוות צריך שהוא יסתלק מהעולם, רבינו קיבל דברי רבו, וברכתו של החוזה נתקיימה, ונולד לרבינו בנו יחידו מחמד עינו רבינו קודש הקדשים הארי החי

רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל מקאמרנא זי"ע, א, כשמלאו לבנו י"ב שנה ידע רבינו שהוא העת שאמר לו רבו הקדוש שצריך היפרד מעלמא הדין, וגילו לו מן השמים שמקום מנוחתו הוא בעיר אוהעל שבאונגארין, לכן נסע לשבות לשבת קודש פרשת עקב בקרב קהל חסידיו בעיר אוהעל שבאונגארין, ונפרד מבנו מחמד עינו בבכיות נוראות, וצויה וגילה לו דברים נוראים איך שיתנהג אחר שישתלק מעלמא הדין. ובעת רעוא דרעוין בעוד שערך את שלחנו הטהור לקהל חסידיו ואנשי מעשה, אמר את התורה האחרונה המובא לעיל ע"פ מה ה' אלקיך שאל מעמד וכי, וזה היה שעה אחת קודם פטירתו, ובמוצאי שבת קודש אור לכ"א אב שנת י"ב שלום תקע"ח נסתלק רבינו לגנוי מרומים בעיר אוהעל. ונטמן לקול בוכים בעיר אוהעל, והספידו רב העיר הרה"ק רבי משה טיטלבוים זצ"ל בעל הישמח משה, ובשעת הספידו ביקש ממנו כמה בקשות ונדעזע גופו הקדוש של רבינו כמו בחיים חיותו ממש, והיה לפלא גדול. ואחיו הרה"ק המהרצ"ה מזידיטשוב אמר עליו שנפטר ביהוד של עשרה הרוגי מלכות. ואהל גדול הקימו על קברו, וזה נוסח המצבה: פה טמון איש צדיק ות"ח מופלא אב בית דין הישראלי ה"ה הרב הגדול המפורסם מורינו הרב רבי אלכסנדר סענדר בן רבי יצחק זצ"ל מק"ק קאמרנא נשמתו לגי"ע עלה כ"א אב תקע"ח לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה. ולאחר הסתלקות הישמח משה צויה בצוואתו שיקברוהו באהל אחד עם ידידו רבינו זי"ע.

השאיר אחריו שתי בנות: אחת אשת מוהר"ר ברוך עפשטיין זצ"ל, ואחת אשת מוהר"ר אשר סאפרין זצ"ל, ובן אחד ה"ה רבינו הקדוש איש האלהים רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל מקאמרנא זי"ע, וממנו נמשך השרשילתא קדישא דדהבא עד היום.